

Tilsynsrapport  
**Nordsøen Oceanarium**  
2022

## Rådet for Zoologiske Anlægs samlede vurdering

Denne tilsynsrapport i 2022 følger op på Rådet for Zoologiske Anlægs tidligere vurdering af Nordsøen Oceanarium, og gør status for udviklingen og kvaliteten af anlæggets arbejde.

Det er Rådet for Zoologiske Anlægs samlede vurdering i 2022, at Nordsøen Oceanariums opgavevaretagelse er meget tilfredsstillende.

Nordsøen Oceanarium varetager de lovbestemte opgaver som formidling, avlssamarbejder, naturbevarelse og forskning på et højt niveau. Anlægget har fulgt tilfredsstillende op på de forhold, som blev påpeget ved rådets sidste besigtigelse og anlægget arbejder - på trods af fortsatte udfordringer med konsekvenser af covid-19 i 2021/22 - med et strategisk afsæt engageret og målrettet for at udvikle den samlede virksomhed kvalitativt. Bl.a. er anlæggets arbejde med henblik på genudsætning af europæisk sort hummer på lokale stenrev og genopretning af bestand på et meget højt niveau.

Dog er det Rådets vurdering, at der er muligheder for at skærpe indsatsen og fokuseringen på de opgaveområder, som Nordsøen Oceanarium skal varetage, især inden for forskning, avlssamarbejde og naturbevarelse.

### Vurdering i 2020

Rådets samlede vurdering af Nordsøen Oceanariums opgavevaretagelse i 2020 var meget tilfredsstillende. Den skriftlige vurdering i 2020 kan læses her: [Rådets tilsynsrapport for Nordsøen Oceanarium](#)

## Fakta om Nordsøen Oceanarium

Anlægget er en selvejende institution med hjemsted i Hirtshals. Anlæggets akvarier, udstillinger, tekniske anlæg og administration er etableret i tilknytning til Nordsøen Forskerpark, Nordsøcentret, der er en selvejende institution.

Anlægget modtager statsligt driftstilskud i henhold til lov om statstilskud til zoologiske anlæg og kommunalt tilskud. Staten er anlæggets offentlige hovedtilskudsyder.

Nordsøen Oceanarium åbnede i 1984 og rummer i dag et stort antal fisk og havdyr fordelt på flere akvarier, herunder et akvarie, der rummer 4,5 mio. liter vand, hvilket er Nordeuropas største. Anlægget rummer i alt 81 forskellige arter af dyr, der lever i Nordsøen.

Anlægget samarbejder med en række interessenter lokalt, nationalt og internationalt, herunder zoologiske anlæg/akvarier, zooorganisationer og universiteter.

Nøgletal for Nordsøen Oceanarium 2021<sup>1</sup>:

- Antal besøgende: 123.137 (2019<sup>2</sup>: 197.692)
- Samlede omsætning: 33,6 mio. kr. (2019: 29,7 mio. kr.)
- Årsværk: 35,4 (2019: 34,7 årsværk)
- Anlægget råder over en grund på 140.000 m<sup>2</sup>, bygningerne udgør 20.000 m<sup>2</sup>. Kontorer, forskningsfaciliteter og konferencelokaler udgør 11.000 m<sup>2</sup>.

## Fokusområder

### **Arbejdsgrundlag**

*Det zoologiske anlæg er i henhold til zoo-loven forpligtet til at udarbejde en fireårig arbejdsplan, hvoraf det fremgår, hvilke opgaver anlægget vil forpligte sig til at udføre og at udarbejde en miljøpolitik. Anlæggets vedtægter skal være godkendt af Kulturministeriet.*

Anlæggets vedtægtsbestemte formål er i kort form at formidle viden til offentligheden om livet i og omkring Nordsøen og at øge bevågenheden om en bæredygtig udnyttelse af Nordsøen gennem udstillinger og akvarier.

Anlæggets mission er i forlængelse heraf, ”at formidle viden til offentligheden om livet i Nordsøen og at øge bevågenheden om en bæredygtig udnyttelse af Nordsøen”. Visionen er, at ”Nordsøen Oceanarium er et internationalt anerkendt zoologisk anlæg, der skal være kendt for unikke, involverende og udfordrende gæsteoplevelser i verdensklasse.”

Anlægget har udarbejdet fireårig arbejdsplan for 2021-24. De overordnede mål er at fastholde et højt fagligt niveau og gode gæsteoplevelser. Anlægget har derudover udarbejdet en miljøpolitik, hvor målet er at reducere den samlede miljøbelastning mest muligt til gavn for såvel natur som mennesker. Aktuelt arbejder anlægget på at investere i alternativ energiforsyning baseret på vedvarende energi.

### **Ressourcegrundlag**

*Det zoologiske anlæg er i henhold til zoo-loven forpligtet til at have en høj standard og et økonomisk grundlag, der gør det muligt at opretholde denne. Endvidere skal der være en fuldtidsansat zoolog.*

#### a. Økonomi

Nordsøen Oceanariums samlede indtægter var i 2021 på 33,6 mio. kr. og fordeler sig således:

- Driftstilskud fra stat 2,8 mio. kr.
- Særtilskud fra stat 10,5 mio. kr. (covid-19 hjælpepakker)

<sup>1</sup>Periodevis nedlukning i 2021 pga. corona.

<sup>2</sup> Seneste nøgletal fra før tiden med Covid-19.

- Tilskud fra kommune 1,6 mio. kr. (inkl. værdi af skoletjeneste 0,6 mio. kr.)
- Uddeling fra ENO 1,3 mio. kr. (lejerreduktion fra Ejendomsfond)
- Sponsorater 0,2 mio. kr.
- Andet 0,2 mio. kr.
- Entré-indtægter: 17.0 mio. kr.

Årets resultat var et overskud på 2,6 mio. kr. i 2021 og efter tilførsel af årets resultat var anlæggets egenkapital på 7,7 mio. kr. Anlægget var i 2021 økonomisk udfordret af konsekvenserne af Covid-19 med delvise nedlukninger. Indtjeningsgrundlaget afhang efter genåbning primært af besøgstallet samt af regeringens økonomiske hjælpepakker, som har bidraget positivt til årets resultat.

#### *b. Medarbejdere*

Anlægget rådede i 2021 over 35,4 fastansatte årsværk, herunder videnskabelige medarbejdere, hvoraf 2 var biologer.

#### *c. Bygninger*

De bygningsmæssige rammer er velholdte. Anlægget renoveres og udvikles løbende med nye anlæg og publikumsfaciliteter. En række renoverings- og anlægsprojekter er udskudt fra 2021/22 til efterfølgende år som følge af effekterne af covid-19 relaterede nedlukninger af anlægget, herunder usikkerhed om anlæggets indtægtsgrundlag. I 2023 planlægges bl.a. renovering af sælbassin, og i 2024 ny skoletjeneste/naturskole i nyt hus med aktiviteter hele året, særudstillinger om sommeren, suppleret med udendørs feltarbejde ved havet, stranden, havnen mm. og mulighed for overnatning.

#### **Rådet for zoologiske anlægs vurdering 2022**

Nordsøen Oceanarium er et professionelt og veldrevet anlæg, der med et strategisk afsæt arbejder engageret og målrettet for at udvikle den samlede virksomhed kvalitativt. Anlægget har fokus på formidling, avlssamarbejde, naturbevarelse, bidrag til forskning og en bæredygtig økonomi.

Rådet vil følge udviklingen af den fortsatte realisering af anlæggets strategi og den delvis udskudte fireårsplan med interesse.

Rådet anbefaler:

- At anlæggets strategier fremover indeholder specifikke mål for, hvad anlægget vil, så de i højere grad bliver retningsgivende.
- At anlægget fortsat konsoliderer anlæggets økonomi, så det er muligt at udvikle og opretholde en høj standard i anlæggets virksomhed, herunder gennemføre de planlagte renoveringer og nye anlæg.
- At anlægget med udgangspunkt i en bæredygtig økonomi fortsat fungerer som et fyrtårn inden for sit ansvarsområde Nordsøen.

## **Formidling**

*Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven virke til fremme af formidling af kendskabet til vilde dyr. Anlægget skal have særlige formidlingsprogrammer rettet mod børn og unge, såvel når de besøger anlægget i og uden for skolesammenhæng. Anlægget skal have en tilfredsstillende formidling til gavn for de øvrige gæster.*

Anlæggets formidling, udstillinger og undervisning tager udgangspunkt i principperne i anlæggets vision om at være involverende, unik og udfordrende.

Akvariet benytter sig bl.a. af formidling uden aktiv medvirken af personale, f.eks. gennem skiltning, plancher, temaudstillinger og akvarier med levende dyr. Formidlingen understøttes af digital teknologi som f.eks. Danmarks største interaktive skærm, der især benyttes til formidling om rovdyr som hvaler og hajer. Touch-skærme og andre hands-on aktiviteter, anvendes til informationer og aktiv involvering af besøgende.

Formidling, hvor personale medvirker, foregår bl.a. i Nordsølaboratoriet, hvor gæsten kan komme i nærkontakt med udvalgte fisk og hvirvelløse dyr. Derudover er formidlere i dialog med de besøgende i udstillinger, fodringer, sælarier mm. Anlægget har modtaget fondsstøtte til øget formidling ud af huset og flere aktiviteter udenørs, f.eks. ved havet blandt strandgæster.

Der er i 2021-22 gennemført de forventede formidlingsaktiviteter, om end i et nedskaleret omfang som følge af covid-19 relaterede nedlukninger. I forbindelse med åbningen af anlægget i maj 2021 lanceredes udstillingen ”En Nordsøisk tidsrejse”, som leder besøgende rundt i hele udstillingsarealet. Anlægget anvendte i 2021 tilskud fra Kulturministeriets pulje til publikumsfremmende tiltag på fire af anlæggets fokusområder: Roadshows, hvor anlægget arrangerer aktiviteter på bl.a. campingpladser og Open By Night arrangementer i lokalområdet; Guider der arrangerer særlige aktiviteter i udstillingerne for mindre børn; Madvogn opstillet i udendørs område som led i formidlingssamarbejde med DTU om bl.a. dialog med børn, unge og forældre om fisk, fiskere og forskning; og øget formidling fra anlæggets Backstage område om pasning af fisk, herunder udsætning af hummere.

Anlæggets skoletjeneste er etableret i samarbejde med Hjørring Kommune, men underviser også elever fra andre kommuner. Formålet er at undervise om natur, kultur og mennesker med udgangspunkt i lokalområdet/Nordsøen ved at give deltagerne mulighed for at se, opleve og forstå sociale og økologiske sammenhænge gennem undervisningstilbud for daginstitutioner, folkeskoler, ungdomsuddannelser, professionsskoler, specialskoler og lignende. Undervisningen foregår i anlægget eller på ekskursioner til havn, strand eller vandløb mm. Et særligt fokus de kommende år bliver udvikling af forløb til førskoleområdet.

Ud over en række kortere undervisningstilbud, har Skoletjenesten arbejdet videre med at udvikle det mangeårige forløb til Hjørring Kommunes skoler, ”Vand&Liv”,

hvor omgivelserne som f.eks. strand og havn bruges i undervisningen i samspil med Oceanariet og Forskerparken. Det er tænkt som et natur/teknologi-forløb, men med mange muligheder for at inddrage andre fag. Forløbene rummer udendørs ekskursioner og indendørs arbejde i vådlaboratorium, akvarier og udstillinger. Projektet kører på 3. skoleår og efter planen deltager hver klasse op til flere gange årligt i løbet af et samlet 10-årigt skoleforløb og modtager undervisning tilpasset skoletrin. En stor del af projektets delforløb vil kunne bruges af udefra kommende skoler. Til de faglige emner er knyttet progression i kompetenceområder som:

- Iagttagelse – observation – sansning – forundring (Introduktion til Nordsøen)
- Registrering – måling – modellering – refleksion (Fordybelse)
- Perspektivering – stillingtagen – diskussion – handling (Handling)

Skoletjenesten har i 2020-22 været delvist lukket som følge af covid-19. I 2019 besøgte 10.199 skoleelever anlægget, heraf modtog 5.752 elever undervisning. I 2021 besøgte 4.555 skoleelever anlægget, heraf modtog 3.453 elever undervisning.

Fremadrettet planlægges nye anlægsprojekter, herunder projekt Ny skoletjeneste/naturskole med bedre forhold for skoletjenesten og tilknyttet udendørs feltarbejde i det omgivende miljø.

### ***Rådet for zoologiske anlægs vurdering 2022***

Anlæggets formidling er på et meget højt niveau og fortsat med udgangspunkt i anlæggets klare brand med Nordsøen som DNA. Formidlingsindsatsen ligger i fin forlængelse af anlæggets vision om at være et internationalt anerkendt zoologisk anlæg, der er kendt for unikke, involverende og udfordrende gæsteoplevelser, f.eks. når det gælder udstillingen Nordsøens jægere, formidling back-stage om pasning af fisk og krebsdyr og formidling ud af huset.

Anlægget råder over en aktiv og nytænkende skoletjeneste, herunder meget perspektivrigt at skabe langsigtede undervisningsforløb i Projekt Vand&Liv via partnerskaber med skolerne.

Rådet anbefaler:

- At formidlingsstrategien fremadrettet indeholder specifikke mål for, hvad anlægget vil, så den bliver retningsgivende, f.eks. om hvordan anlægget ønsker at nå nye potentielle målgrupper, og formidle sin forskning.
- At anlægget også fremover har fokus på at udvikle den samlede formidlingsindsats, herunder revurdere anlæggets traditionelle del af formidlingen, så anlægget fortsat er på et meget højt formidlingsmæssigt niveau.
- At anlægget også fremover har et højt ambitionsniveau for skoletjenesten og fortsat udvikler formidlingsprogrammet for børn og unge.

## ***Avlssamarbejder***

*Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven medvirke aktivt i arbejdet med at bevare truede vilde dyrearter, herunder relevant avlssamarbejde nationalt og internationalt med andre tilsvarende anlæg.*

Anlægget deltager i et internationalt avlsprogram for gråsæl. Der findes ikke avlsprogrammer for den øvrige dyrebestand.

Anlægget står for monitoreringsprogram for småplettet rokke, og deltager sammen med WWF og Kattégatcentret i et projekt for danske rokkearter med henblik på genudsætning af sømrokke til genopretning af bestand. Anlægget arbejder også i samarbejde med DTU Aqua, Hirtshals Fiskeriforening, lokale fiskere, restauranter m.fl. på et avlsprogram af europæisk sort hummer med henblik på genudsætning på lokale stenrev og genopretning af bestand. I 2022 er udsat i alt godt 6000 stk. og der arbejdes på kommende udsætninger.

## ***Rådet for zoologiske anlægs vurdering 2022***

Anlæggets avlssamarbejde er på et tilfredsstillende niveau, og for udvalgte dele som hummerprojektet på et meget højt niveau, der understøtter anlæggets profil på markant vis.

Rådet anbefaler:

At anlægget skærper indsatsen og fokuseringen på anlæggets avlssamarbejder ved:

- At anlægget overvejer, hvorledes avlsarbejdet for rokkene kan nå samme niveau som hummerprojektet.
- At anlæggets strategi fremadrettet indeholder specifikke mål for avlssamarbejdet, herunder potentielle nye avlsprogrammer.

## ***Naturbevarelse***

*Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven deltage i relevante naturbevaringsprojekter.*

Oceanariet samarbejder med danske og europæiske akvarier som medlem af DAZA, EAZA og EUAC om naturbevarelse. Samarbejdet omfatter erfaringsudveksling om hold og avl af fisk, invertebrater og sæler, og indsamling og udveksling af dyr.

Anlægget deltager primært i naturbevarelsesprojekter, der ligger inden for anlæggets arbejdsområde. Bl.a. i projekterne for hummer og rokker og formidling af arbejdet med afprøvning af selektive fiskeredskaber, så bifangst minimeres.

Derudover arbejder anlægget med invasive arter og fungerer som lokalt formidlingssted for temaet og som modtagerstation for udvalgte arter, så spredning reduceres i naturen.

Senest har anlægget tilsluttet sig den globale kampagne RISE UP (a blue call to action), hvor en række aktører globalt arbejder med at lægge pres på og inspirere politiske beslutningstagere og virksomheder til gavn for havmiljøet.

### ***Rådet for zoologiske anlægs vurdering 2022***

Nordsøen Oceanariums arbejde med naturbevarelse er tilfredsstillende og for udvalgte dele som hummerprojektet på et meget højt niveau.

Rådet anbefaler:

At anlægget skærper indsatsen og fokuseringen på anlæggets naturbevaringsarbejde ved:

- At anlæggets strategi fremadrettet indeholder specifikke mål for naturbevaringssamarbejdet.

### ***Bidrag til forskning***

*Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven virke til støtte for forskning.*

Nordsøen Oceanarium bedriver egen forskning om klumpfisks fysiologi og trivsel i fangenskab, suppleret med vidensdeling om artens biologi i samarbejde med en række partnere internationalt. Bl.a. Monterey Bay Aquarium, Californien og Oceanário de Lisboa, om håndtering af og forskning i klumpfisk, som man ikke ved ret meget om hverken i fangenskab eller i naturen.

Anlæggets fastansatte medarbejdere bruger samlet ca. 0,25 årsværk til arbejdet med forskning.

Derudover samarbejder anlægget med universiteter og relevante zoo-anlæg/ akvarier om forskning, og stiller ressourcer og viden til rådighed herfor. Anlægget har bl.a. formaliserede samarbejdsaftaler med DTU Aqua og Aalborg og Københavns universiteter om stimefisks adfærd, og anlæggets sæler benyttes f.eks. til adfærd- og fysiologistudier, og KU har benyttet anlæggets sæler til test af såkaldte sælsikrere ruser.

Anlægget formidler også viden om klimainducerede ændringer i fiskebestandene, herunder forskning i forekomsten af nye arter i Nordsøen – f.eks. tagging af blåfinnet tun eller forekomsten af storplettet rokke. Disse særlige forekomster af fisk indberettes til Fiskeatlas' undersøgelser af saltvandsfisk i samarbejde med Zoologisk Museum, og anlægget bidrager ved indsamling, opbevaring og dissektion af strandede, døde havpattedyr og understøtter derved forskning i f.eks. hvaler og det arbejde, der koordineres af Søfarts- og fiskerimuseet.

Alle forsøg i forbindelse med forskning, der er synlige for publikum, formidles til de besøgende, herunder hvad de går ud på og hvorfor forskning og ny viden er til gavn for naturbevarelse.



### ***Rådet for zoologiske anlægs vurdering 2022***

Anlæggets forskningsarbejde er på et tilfredsstillende niveau. Dels bedriver anlægget selv i et vist omfang forskning og dels bidrager anlægget til støtte for forskningsprojekter på universiteter og lignende ved at stille dyr, materiel, faciliteter og viden til rådighed i et væsentligt omfang.

Rådet anbefaler:

At anlægget skærper indsatsen og fokuseringen på anlæggets forskningsarbejde ved:

- At anlægget overvejer at udøve egen forskning i forbindelse med hummerprojektet.
- At anlægget fortsat arbejder forskningsbaseret og fortsat opbygger en status som en troværdig kilde med ekspertviden inden for anlæggets fagområde og overvejer, om anlægget i højere grad kan påtage sig den ledende rolle i forskningsprojekter, bl.a. i samarbejde med forskere ved Nordsøen Forskerpark.
- At anlæggets strategi fremadrettet indeholder specifikke mål for anlæggets forskningsaktiviteter, så den bliver retningsgivende.

## **Baggrund**

### **1. Vurderingsforløbet på Nordsøen Oceanarium**

Rådet for zoologiske anlæg besøgte Nordsøen Oceanarium den 5. oktober 2022. Tilstede var:

*Fra Nordsøen Oceanarium:*

- Jørgen Christensen, bestyrelsesformand
- Karl Henrik Laursen, direktør
- Kristina Ydesen, udviklingschef og biolog
- Martin Riis, akvariemester

*Fra Rådet for Zoologiske Anlæg:*

- Bengt Holst, formand i Rådet, Særlig rådgiver
- Hanne Strager, næstformand i Rådet, Selvstændig rådgiver
- Catharina Eggers, embedsdyrlæge, Ministeriet for Miljø- og Fødevarer
- Ernst H. Andresen, embedsdyrlæge, Ministeriet for Miljø- og Fødevarer
- Jørgen Lund, tidligere driftschef, Naturkraft
- Lisbeth Skovmand Høgh, leder AQUA Akvarium & Dyrepark

*Fra Slots- og Kulturstyrelsen:*

- Lotte Bjerre Kristoffersen, teamleder
- Lise-Lotte Bjerre, specialkonsulent (*sekretariat for rådet*)

Besøget foregik i anlægget og omfattede besigtigelse af anlægget og dialog med anlæggets ledelse om det zoologiske anlægs opgavevaretagelse.

## 2. Om Rådet for Zoologiske Anlægs tilsyn

Rådet for zoologiske anlæg fører et løbende tilsyn med de zoologiske anlæg, der modtager statsligt driftstilskud, i henhold til lov om statstilskud til zoologiske anlæg (lov nr. 255 af 12/04/2000).

Formålet med at yde statsligt driftstilskud er i henhold til loven at tilskynde til en stadig højere grad af professionalisme i de zoologiske anlægs arbejde med formidling af viden om dyrene og deres levevis samt anlæggenes deltagelse i relevante avlssamarbejder og naturbevarelsesprojekter.

Som led i tilsynet foretager rådet faglige vurderinger af anlæggene. Den faglige vurdering baserer sig dels på anlæggets egen indberetning til Slots- og Kulturstyrelsen samt på rådets besigtigelse af de enkelte anlæg. Rådet besigtiger anlæggene hvert andet år og følger op på besigtigelserne med en skriftlig vurdering af anlæggenes varetagelse af opgaverne efter loven. Rådets vurderinger tager udgangspunkt i zoo-lovens § 3, herunder:

- Anlæggets udvikling i forhold til den seneste 4-årsplan, tidligere vurderinger fra rådet samt evt. øvrige udviklingsplaner.
- Organisationsform herunder kravet i zoo-loven om en fuldtidsansat zoolog (cand. Scient.), øvrige tilskud fra offentlige myndigheder, nøgletal (samlet omsætning, antal årsværk, besøgende) samt udviklingen heraf.
- Ressourcegrundlag, herunder bygninger og anlæg.
- Formidling af viden om dyrene og deres levevis herunder særlige formidlingsprogrammer for børn og unge.
- Samarbejde, herunder avlssamarbejde nationalt og internationalt herunder hvilke samarbejder anlægget er koordinator for og hvilke man deltager i.
- Naturbevarelse, herunder hvilke projekter anlægget deltager i og på hvilket niveau.
- Status på anlæggets forskning – dels aktiviteter, hvor anlægget selv udøver forskning, dels aktiviteter, hvor anlægget bidrager ved at stille dyr/faciliteter og viden til rådighed for andres forskning.

Rådets vurdering bliver sammenfattet i en bedømmelse af anlæggets opgavevaretagelse efter følgende skala:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Tilsynsrapporten indeholder Rådets vurderinger af og eventuelle anbefalinger til anlæggets drift og fortsatte udvikling. Rapporten giver samtidig anlæggets kommunale tilskudsyder en viden om det enkelte anlægs virksomhed og de rammer, anlægget arbejder i.